

Sygn. akt I USK 235/22

POSTANOWIENIE

Dnia 4 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania W. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Ostrowie
Wielkopolskim
o ustalenie kapitału początkowego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 kwietnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 9 lutego 2022 r., sygn. akt III AUa 806/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 9 lutego 2022 r. w sprawie o sygn. akt. III AUa 806/21 po rozpoznaniu sprawy W. J. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Ostrowie Wielkopolskim o ustalenie kapitału początkowego na skutek apelacji odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 12 maja 2021 r. sygn. akt V U 296/21 (oddalającego odwołanie) oddalił apelację i przyznał od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Łodzi radcy prawnemu M. P. kwotę 147,60 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Skargę kasacyjną wniósł odwołujący się, zaskarżając wyrok w całości.

Wyrokowi zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 174 ust. 3 i 4 w zw. z art. 15 ust. od 1 do 8, art. 16,17 ust. 1 i 3, art. 18 ust. od 1 do 3 ustawy z dnia z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako: „ustawa FUS”) poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na tym, że:

a) nie uwzględniono twierdzeń odwołującego się, które dotyczyły okoliczności mających wpływ na ustalenie kapitału początkowego,

b) przy weryfikowaniu poprawności dokonanych obliczeń zignorowano fakt, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Ostrowie Wielkopolskim nie dołączył do wydanej przez siebie decyzji z dnia 12 stycznia 2021 r. o numerze [...] żadnego szczegółowego wyliczenia wskaźników z 10 i 20 lat i oparto się jedynie na danych z tabeli dochodów ubezpieczonego

- podczas gdy - w odniesieniu do punktów 1a) i 1b) powyżej - wyliczenia winny być szczegółowo udokumentowane i zweryfikowane, co w odniesieniu do powyższego skutkowało ustaleniem kapitału początkowego w nieprawidłowej wysokości;

2. naruszenie przepisów postępowania, które to miały istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

a) art. 117 § 5 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że odwołujący się w toku postępowania przed Sądem I instancji nie potrzebował zastępstwa w osobie profesjonalnego pełnomocnika ustanowionego z urzędu, podczas gdy odwołujący się wykazywał nieporadność dotyczącą poruszania się w obrębie przepisów prawa, a w szczególności w zakresie formułowania wniosków dowodowych i udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie był potrzebny, co w konsekwencji spowodowało, iż w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji odwołujący się został de facto pozbawiony możliwości sformułowania właściwych wniosków dowodowych, co rzutowało na kompletność w zakresie gromadzenia materiału dowodowego w sprawie na etapie, na którym to dowody winny być gromadzone przez sąd,

b) art. 117 § 4 i § 5 k.p.c. w zw. z art. 130 § 1 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie i uznanie, iż odwołujący się nie wyczerpał drogi zmierzającej do ustanowienia na jego rzecz pełnomocnika z urzędu, tj. nie złożył zażalenia na

postanowienie o oddaleniu jego wniosku o pełnomocnika z urzędu, podczas gdy wraz z wnioskiem o ustanowienie adwokata lub radcy strona przedkłada także wniosek o zwolnienie z kosztów sądowych, a Odwołujący się takiego wniosku o zwolnienie z kosztów sądowych nie złożył i Sąd I instancji nie wezwał go do uzupełnienia braków formalnych wniosku, co w konsekwencji spowodowało, iż w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji odwołujący się został de facto pozbawiony możliwości sformułowania właściwych wniosków dowodowych, co rzutowało na kompletność w zakresie gromadzenia materiału dowodowego w sprawie na etapie, na którym to dowody winny być gromadzone przez sąd,

- co w konsekwencji - w odniesieniu do zarzutów z punktu 2a i punktu 2b powyżej skutkuje spełnieniem przesłanek z art. 379 pkt 5 k.p.c., tj. nieważnością postępowania z uwagi na pozbawienie odwołującego się możliwości obrony jego praw,

c) art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie oraz brak dopuszczenia i przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego specjalisty, który dokonałby stosownych obliczeń celem ustalenia wysokości kapitału początkowego dla odwołującego się, podczas gdy na gruncie niniejszej sprawy zaszła taka konieczność, tj. są to wiadomości specjalne, które wymagają ww. dowodu, co w odniesieniu do powyższego skutkowało ustaleniem kapitału początkowego w nieprawidłowej wysokości.

Skarżący wniósł o chylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi odwoławczemu oraz przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Mając na uwadze powyższe, skarżący wniósł o przyjęcie niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o treść art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. z uwagi na wystąpienie nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c., co czyni niniejszą skargę kasacyjną oczywiście uzasadnioną.

W uzasadnieniu podniósł, że już pobieżna analiza pism, które zostały złożone w niniejszej sprawie samodzielnie przez skarżącego wskazuje, że jest on osobą nieporadną i niezorientowaną w przepisach prawa. Słusznie więc złożył wniosek o ustanowienie dla niego profesjonalnego pełnomocnika z urzędu, aby jego prawa mogły być należycie reprezentowane. Sąd I instancji niesłusznie

odmówił Odwołującemu się tego prawa. Co więcej, nie wezwał go do uzupełnienia braków formalnych tegoż wniosku poprzez przedłożenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych wraz z załącznikami, tj. m. in. wraz z oświadczeniem o stanie rodzinnym majątku dochodach i źródłach utrzymania. Zamiast tego od razu zostało wydane rozstrzygnięcie merytoryczne. W toku postępowania zarówno przed Sądem I, jak i Sądem II instancji kwestia ta nie została zauważona przez ww. sądy. Jako że Odwołujący się nie był zastępowany przez profesjonalistę przed Sądem I instancji, nie był w stanie w sposób prawidłowy złożyć właściwych wniosków dowodowych, czego też nie uczynił - nie posiadał i nie posiada bowiem wiedzy, która dotyczy zasad przeprowadzania postępowania dowodowego, jak i późniejszych konsekwencji braku złożenia wniosków dowodowych w odpowiednim do tego czasie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podkreślenia wymaga, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się "oczywistość" zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej

do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok Sądu II instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tych wymagań odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo określeniem rażącego, ewidentnego, kwalifikowanego lub oczywistego, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 2014 r., III PK 86/13, LEX nr 1644571; z dnia 20 sierpnia 2014 r., 77/14, LEX nr 1511117; z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587).

W ocenie Sądu Najwyższego skarżący nie zdołał wykazać występowania w sprawie wskazanych we wniosku przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Ratio legis postępowania przedsądowego wymaga, aby przedstawiając jako okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej oprócz wykazania naruszeń prawa materialnego lub procesowego stanowiącego podstawy skargi kasacyjnej skarżący wskazała kwalifikowany ich charakter, pozwalający powołaną przez skarżącego oczywistość stwierdzić już *prima facie* bez bliższych dociekań przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej orzekającemu Sądowi Najwyższemu w szczególnej procedurze (art. 398 § 1 i 2 k.p.c. i art. 398¹⁰ k.p.c.). Taki pogląd jest wyrażany przez Sąd Najwyższy i przez doktrynę (*vide*: postanowienie Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/2002).

W skardze kasacyjnej odwołującej się te wymagania nie zostały zachowane.

W związku z tym, że argumentacja skarżącego dotycząca nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c., odnosi się do postępowania przed Sądem pierwszej instancji przypomnieć należy, że w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., normującym przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z powodu nieważności postępowania, chodzi o nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozważę z urzędu (art. 398¹³ § 1

k.p.c.). Kontrola kasacyjna obejmuje bowiem stosowanie prawa przez Sąd drugiej instancji i z tej przyczyny Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę kasacyjną, nie może w ramach bezpośredniej kontroli kasacyjnej badać kwestii ważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że badanie w ramach kontroli kasacyjnej nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji jest możliwe jedynie pośrednio, gdy skarżący w ramach podstawy drugiej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzuci Sądowi drugiej instancji naruszenie art. 378 § 1 w zw. z art. 386 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji. W takiej jednak sytuacji skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie powinien odwoływać się do treści art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., czyli nieważności postępowania, lecz powoływać się na przesłankę wymienioną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., czyli oczywistą zasadność skargi w tym zakresie (wyrok Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2006 r., III CK 328/05, MoP 2006, nr 3, s. 115; postanowienie Sądu Najwyższego z 23 maja 2014 r., II PK 30/14).

Skarżący mim, że wskazał na przesłankę oczywistej zasadności skargi, nie zarzucił Sądowi drugiej instancji naruszenia art. 378 § 1 w zw. z art. 386 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Niezależnie od powyższego, wskazać należy, że pozbawienie możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. zachodzi, jeżeli z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, których nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji, strona nie mogła - wbrew swej woli - brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 kwietnia 2021 r., I CSK 714/20 i powołane tam orzeczenia). W judykaturze Sądu Najwyższego wyjaśniono, że nieustanowienie dla strony pełnomocnika z urzędu co do zasady nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c. Nieważność postępowania z tego powodu występuje jedynie w wyjątkowych przypadkach oczywiście wadliwej oceny zdolności postrzegania, a także oczywiście nieporadności. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 czerwca 2020 r., II CSK 554/19 i wskazane tam orzeczenia).

Podniesiona przez skarżącego okoliczność, że złożone przez niego wnioski o ustanowienie pełnomocnika z urzędu zostały oddalone, ponieważ uznano, że nie występują po jego stronie oznaki nieporadności czy brak samodzielności, co doprowadziło do konieczności samodzielnego sporządzenia przez niego apelacji, która została zaskarżonym wyrokiem oddalona, nie przekonuje gdyż apelację w niniejszej sprawie sporządził również pełnomocnik z urzędu, jednak zarzuty zawarte w apelacji również nie zostały uznane za zasadne przez Sąd drugiej instancji. Strona nie została zatem pozbawiona możliwości obrony swych praw przed Sądem drugiej instancji.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[SOP]

[ał]